

Talemål, identitet og tilhørighet: Sosiolingvistiske perspektiv på språkanalyse ved søknad om beskyttelse og språkkrav for opphold og statsborgerskap

Edit Bugge
Høgskulen på Vestlandet

Sammendrag

Artikkelen løfter fram to eksempel fra norsk lovgivning og rettspraksis, der vurderinger av talemål og muntlig språkkompetanse nå danner juridisk grunnlag for innvandreres rett til asyl, opphold og statsborgerskap i Norge: *Språkanalyse ved søknad om beskyttelse*, som brukes for å vurdere hvor asylsøkere til Norge kommer fra, og *språkkrav for permanent opphold og statsborgerskap*, der innvandrere som bor fast i Norge, må dokumentere muntlig språkkompetanse på et bestemt nivå for å oppnå ei rekke juridiske og demokratiske rettigheter. Artikkelen gir en oversikt over den språkvitenskapelige kritikken som er kommet mot disse to eksempla, og viser hvordan de er blitt kritisert for å gjenspeile beslutningstakeres og forvaltningsapparats utdaterte forestillinger om forhold mellom språk og steds- og nasjonstilhørighet.

Nøkkelord: språkprøver, språkanalyse, asyl, statsborgerskap, språkideologi, nasjonalisme

1 Innledning

I løpet av 2010-tallet blei det innført ei rekke endringer og innstramminger i norsk lovgivning og rettspraksis, der vurderinger av talemål og muntlig språkkompetanse danner juridisk grunnlag for innvandreres rett til asyl, opphold og statsborgerskap i Norge. Artikkelen løfter fram to slike eksempel som begge er formalisert i denne perioden: For det første *Språkanalyse ved søknad om beskyttelse*, som brukes for å vurdere hvor asylsøkere til Norge kommer fra, og for det andre *språkkrav for permanent opphold og statsborgerskap* i Norge. Språkanalysen for beskyttelse og språkprøvene som dokumenterer språkferdigheter i norsk for søknad om opphold og statsborgerskap, er grunnleggende ulike både i utforming og bruk: Språkanalysen for beskyttelse er ei dialekt- eller språkkartlegging der en ekstern aktør skal heimfeste språktrekk i (det “egentlige” eller “opprinnelige”) talemålet i førstespråket til den vurderte, mens prøvene for opphold og statsborgerskap skal måle prøvetakerens muntlige andrespråkkompetanse i majoritetsspråket i det nye landet som personen bor i. Likevel har språkanalysen for beskyttelse og språkkrava for opphold og statsborgerskap noen

fellestrekk. De er innført i samme tidsperiode i Norge, med brei politisk støtte, og til kritikk fra sentrale språkvitenskapelige fagmiljø. De representerer begge språktestingssituasjoner som minner om sjibbolet¹-prøver, altså språkprøver som blir brukt som politiske virkemiddel, og der resultatet har uforholdsmessig store konsekvenser for framtida og tryggheten til den som blir vurdert (McNamara, 2005; 2014).

Fra språkfaglige ståsted er de begge kritisert for å bygge på felles premiss om et forutsigbart forhold mellom talespråk på den ene sida og nasjonal eller geografisk tilhørighet og tilknytning på den andre sida (Eades, Fraser, Siegel, McNamara & Baker, 2003; Maryns, 2005), og for at de slik viderefører og forsterker en ideologisk grunnforståelse der språk, etnisitet og nasjon er uløselig knytta sammen (Bruzos, Erdocia & Kahn, 2018). Sentralt for den språkvitenskapelige kritikken er også at begge eksempla synes å reflektere et grunnsyn der politiske beslutningstakere og forvaltningsapparat antar at språklige testresultat kan brukes som en relevant og nyttig måleenhet for å avgjøre om en språkbruker har eller mangler sosial tilhørighet og tilknytning til et bestemt språksamfunn eller en stat, og som et objektivt mål på tidligere (språk-)sosialisering i opprinnelseslandet eller (vilje til) integrering i Norge. Språkanalysen for beskyttelse og språkkrava for statsborgerskap kan slik analyseres som moderne formaliseringer av historiske forståelser av grensdragninger for språk og tilhørighet, som står i kontrast til rådende sosiolingvistiske forståelser av forholda mellom språk, identitet og tilhørighet som komplekse, dynamiske og sosialt situerte (jf. Auer, 2013; Heller, 2008; Røyneland, 2017; Cornips & Rooij, 2018; Rheindorf & Wodak, 2020).

I artikkelen presenterer jeg først *Språkanalysen ved søknad om beskyttelse*, og kritikken som er kommet mot den fra språkvitenskapelig hold. Her gir jeg også et eksempel fra en konkret sak om heimfestinga av en somalispråklig språkbruker, som fikk mye omtale i den norske offentlige debatten. Deretter gir jeg en oversikt over språkkrav for permanent opphold og statsborgerskap i Norge. Her oppsummerer jeg også en del av den språkfaglige kritikken mot den gradvise innføringa og skjerpinga av disse krava, den språkfaglige diskusjonen om språkkravas formål, funksjon og konsekvenser, og jeg gir en kort oversikt over statusen til samisk og norsk tegnspråk i regelverk, vilkår for opplæring og prøvegjennomføring. Artikkelen gir til slutt en diskusjon av fellesnevnerne i de språkfaglige innvendingene mot språkanalysen i asylsaker og språkkrava for permanent opphold og statsborgerskap, med særlig vekt på spørsmål om nasjonens og språkets grenser, og forholdet mellom språk, tilhørighet og tilknytning.

¹ Etter fortellinga om Jeftas kamp mot Efraim i Det gamle testamentet, Dommerne 12, 5-6: “Gilead stengte vadestedene over Jordan for efraimittene. Hver gang det kom en efraimittisk flyktning og ville over, sa Gileads menn til ham: ‘Er du fra Efraim?’ Svarte han nei, sa de til ham: ‘Si sjibbolet!’ Sa han da ‘sibbolet’ fordi han ikke kunne uttale ordet rett, grep de ham og drepte ham der ved vadestedene over Jordan. Førtito tusen mann av Efraim falt den gangen.”

2 Språkanalyse ved søknad om beskyttelse

En person som søker om å få asyl i Norge, må oppfylle visse vilkår for å bli anerkjent som flyktning, etter definisjonen i flyktningkonvensjonens artikkel 1A (gjengitt i utlendingslovens § 28 første ledd, bokstav a), der personen må ha “en velbegrunnet frykt for å bli forfulgt på grunn av ens rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av ens politiske oppfatning”. Asyl blir innvilga på grunnlag av ei troverdighetsvurdering, der en vurderer om det er sannsynlig at personen snakker sant om seg sjøl, om bakgrunnen sin og om årsaken til at hen har flykta. Som del av denne troverdighetsvurderinga kan asylsøkere som mangler identifikasjonspapir, bli pålagt å gjennomgå en språkanalyse for å fastsette geografisk eller etnisk opprinnelse. Det store flertallet av asylsøkere til Norge mangler godkjente identifikasjonspapir fordi mange ankommer Norge uten slik dokumentasjon, og fordi identifikasjonspapir fra ei rekke land blir rekna som ugyldige i Norge.

For å gjennomføre ei slik språkvurdering i asylprosesser i Europa, har språkanalyser (*Language analysis for determination of origin*, LADO) vært i bruk fra 1990-tallet (Baltisberger & Hubbuch, 2010; Eades, 2010). Den norske tilsvarende *Språkanalyse ved søknad om beskyttelse* blei utvikla på 2010-tallet. Disse språkanalysene fikk tidlig kritikk fra språkvitenskapelig hold. Blant de første som pekte på grunnleggende svakheter ved språkanalysene slik de ble gjennomført i Europa på 1990-tallet, var professor i urdu Ruth Laila Schmidt ved Universitetet i Oslo da hun vurderte analysene i et sakkyndigarbeid for Tingretten i 1997 (Eades mfl., 2003, s. 188, i tillegg også personlig kommunikasjon med Schmidt, 9.11.2021). Året etter sendte Kenneth Hyltenstam ved Universitetet i Stockholm og Tore Janson ved Universitetet i Göteborg et brev til svenske myndigheter der de advarte om at språkanalysene som ble brukt som bevis i svenske asylsaker, og som da ble gjennomført av selskapet Eqvator, ikke holdt faglig mål. Etter at praksisen med språkanalyser i asylsaker hadde bredt seg i og utafør Europa, utarbeida ei gruppe språkvitere et felles dokument med retningslinjer der de pekte på vilkår de mente burde være oppfylt for at språk-analysene skulle være gyldige, men der de også la vekt på en mer generell og prinsipiell advarsel om at “language analysis should be used with considerable caution when addressing questions of national origin, nationality or citizenship” (*Language and National Origin Group / Arends mfl., 2004*).

I informasjonen sin om den nåværende norske *Språkanalyse ved søknad om beskyttelse* skriver UDI (Utlendingsdirektoratet) at:

Formålet med språkanalyse – lingvistisk analyse av muntlig tale – er å gi disse asylsøkerne en mulighet til å bidra til å sannsynliggjøre en udokumentert påstand om nasjonal, etnisk eller regional identitet, gjennom å vise tilhørighet til et bestemt språksamfunn. (UDI, 2011-023)

I UDIs omtaler av og veiledninger til den norske språkanalysen som brukes i dag, ser vi spor etter ordbruken i retningslinjene fra *Language and National Origin Group* (Arends mfl., 2004), men der orda til dels har et anna betydningsinnhold enn de hadde i retningslinjene. I sitatet over forutsetter UDI at *identitet* er definert som en konstant størrelse og et varig trekk ved enkeltmennesker, som det er antatt at man kan avdekke og dokumentere (i motsetning til ei mer konstruktivistisk tilnærming til identitetsbegrepet). *Språksamfunn* kan nok også best forstås som en tilsvarende statisk enhet i UDIs formulering, og “å vise tilhørighet til et bestemt språksamfunn” skal ikke leses som ei identitetshandling (jf. Le Page & Tabouret-Keller, 1985), men som ei handling der språkbrukeren beviser et rettmessig medlemskap ved å framvise talespråkstrekke som er definert som (unike) kjennetegn for en bestemt og avgrensa varietet.

Grunnlaget for den norske språkanalysen ved søknad om beskyttelse er ei talemålsprøve på 15–20 minutt som blir tatt opp gjennom intervju, eller ved at asylsøkeren sitter i et eget rom og tar et lydopptak av seg sjøl. Dette lydopptaket vurderes så gjennom en analyse av minst “five phonological traits and three each of syntactical and morphological traits [...] to the extent that such traits can be identified in the analysis material” (UDI, 2011-023V2). Språkanalysen ved søknad om beskyttelse, og tilsvarende europeiske varianter av LADO, likner dermed på heimfesting av talemålsprøver gjennom tradisjonelle dialektologiske metoder, men der det forutsettes at språkbrukeren kan plasseres til et geografisk og etnisk avgrensa språksamfunn på grunnlag av varige trekk i talemålet fra språksosialiseringa i barndommen.

LADO og tilsvarende tester har med utgangspunkt i innsikter fra bl.a. kriminallingvistik, sosiolingvistik og flerspråklighetsforskning vært kritisert for metodiske svakheter i både testkonstrukt, testgjennomføring og tolking av resultat. Fra sosiolingvistiske og sosio-dialektologiske ståsted kan testene kritiseres for at de ikke tar nok hensyn til kompliserende faktorer knytta til sosial og geografisk variasjon i språket som skal analyseres, og for manglende oppdatert empirisk fundert kunnskap om språk- og dialektvariasjon i områder folk flykter fra (Schmidt i Eades mfl., 2003, s. 188). LADO kritiseres for at testene ikke tar godt nok høgde for kompliserende faktorer knytta til flerspråklighet hos individ og i språksamfunn (Kjelaas, 2016; Maryns, 2005; McNamara, 2014, s. 96), uforutsigbare språklige resultat av komplekse flukthistorier med langvarige opphold i ulike språkmiljø i transit (Zwaan, Verrips & Muysken, 2010), og utfordringer knytta til språkforvitring som følge av flerspråklig utvikling og andrespråkstilegnelse (Schmid, 2019) eller (første-)språktap som følge av traumer (McNamara, 2020). I tillegg kommer advarsler om manglende kompetanse hos dem som gjennomfører testen og tolker resultatata (Patrick, 2012; Eades, 2010), og advarsler om andre utfordringer knytta til testvaliditet (McNamara, Verrips & Hazelkamp, 2010).

Samla kan dette analyseres som en kritikk av ulike utslag av det Kjelaas (2016, s. 78) beskriver som et statisk språksyn “i forestillinga om at det er et en-til-en-forhold mellom språk og nasjonalitet, regional tilhørighet eller etnisitet”. Et slikt statisk språksyn er gjenspeilt på flere måter i språkanalysen. Det første gjelder antakelser om kontinuitet i det kollektive språksystemet som er reflektert i det empiriske grunnlaget for heimfestinga av asylsøkere. LADO forutsetter at det er samsvar mellom en språklig varietet slik den var på tidspunktet den blei kartlagt i eldre studier, og slik varieteteten var blitt da asylsøkeren var barn og tilegna seg språksystemet. For at dette vilkåret skal være oppfylt, må vi forutsette stabilitet i språklige system og stabile vilkår for språklig tradering. Et uheldig sammenfall er imidlertid at det er lettest å drive målføregransking i fredstid, og de samme faktorene som vanskeliggjør dialektologiske feltarbeid i krigstid, kan også ventes å bidra til å framskynde språkendring. Det er fordi krig og uroligheter med påfølgende migrasjon og internflukt gir økt grad av språk- og dialektkontakt, og nye flyktningleirer og slumområder kan ventes å gi opphav til nye kontaktvarieteter (se f.eks. Kerswill, 2006). Dialektologiske beskrivelser blir dermed utdatert raskere i krigsherja samfunn enn de blir i mer stabile samfunn.

Det andre aspektet som kritiseres, gjelder forestillinga om et statisk språk hos den enkelte språkbrukeren. En åpenbar fare ligger i ei generelt naiv tilnærming til banda mellom sted, tidlig språksosialisering og talemålet en person har seinere i livet (se f.eks. Ommeren, 2016, og Røyneland, 2017, for eksempel fra den norske konteksten). Asylsøkere er i tillegg språkbrukere på flyttefot, og analyse-situasjonen i LADO skiller seg altså fra den til dels karikerte dialektologien ved at vi kan ta for gitt at språkbrukeren på grunn av mobiliteten sin *ikke* er en såkalt NORM-informant (*Non-mobile Old Rural Male* i Chambers & Trudgill, 1980). Som vi så i forrige avsnitt, kan krig og konflikt bidra til å framskynde språkendring i samfunnet, men erfaringer fra krig og flukt bidrar også til særlige endringer i språket til den enkelte språkbrukeren (Schmid, 2019; McNamara, 2020; Maryns, 2005).

Et tredje aspekt ved dette statiske språksynet gjelder forestillinga om at det er kontinuitet i den verdien et språktrekk har som markør på sosial eller geografisk tilhørighet, eller kontinuitet i sammensettinga av språkrepertoar i flerspråklige samfunn. Det er et problematisk utgangspunkt, både fordi språksamfunnas sociolingvistiske bruksmønster endres over tid, og fordi den sosiale verdien til språklige varianter er ulik i ulike kontekster. Med utgangspunkt i unge somaliere i Australia og USA, viser Omar (2016, s. 76) for eksempel hvordan regionale og sosiale skiller mellom grupper i opphavlandet kan ha mindre sosial relevans for unge i diasporamiljø i mottakerlanda.

I Norge har UDI prøvd å ta høgde for noen av disse utfordringene i sine retningslinjer for *Språkanalyse ved søknad om beskyttelse* (UDI, 2011-023), og har i motsetning til flere andre europeiske land valgt ei linje der språkanalysen ikke skal fungere som utvisningsgrunnlag aleine. Vektlegginga av heimfesting

gjennom språkanalyser er likevel omstridt også i Norge, og kritikken er løfta fram både i juridiske prosesser og i medieoppslag. På slutten av 1990-tallet blei LADO særlig brukt for å skille mellom asylsøkere fra Kosovo og Albania. Utover 2000-tallet i Norge blei språkanalyser ved søknad om beskyttelse særlig brukt for å skille mellom grupper av somalispråklige asylsøkere fra ulike områder og land (NID, 2013). Et eksempel som fikk mye omtale i den norske offentlige debatten, er saken om Mahad A. Mahamud som kom til Norge som 14-åring i 2000, og som blei utvist og fratatt det norske statsborgerskapet sitt i 2016. I saken blei språklig bevismateriale brukt for å styrke en konklusjon om at Mahamud egentlig var fra (somali-talende) Djibouti, og ikke fra Mogadishu i det sørlige Somalia. Språkanalysen konkluderte med at den somaliske dialekten Mahamud hadde som 30-åring ikke samsvarte med bymålet i Mogadishu, altså dialekten til foreldra, og dialekten i storbyen der han skal ha bodd med familien til han var fem år gammel.

I medieoppslag² om saken var mellom andre Monika Schmid ekspertkilde, der hun la vekt på faktorer knytta til språkendring hos den enkelte språkbrukeren, særlig språkforvitring, men også at det er i strid med kunnskap om språktilegnelse når det “uavhengig av dialekten som blir snakket i det miljøet familien er bosatt, forventes at barnet tar til seg det som snakkes av foreldrene” (*Dagbladet*, 24.2.2017). I Mahamuds sammenheng kunne også kritikken mot forestillinger om språklig kontinuitet vært relevante, og forvaltningsapparatets egne faglige råd om historiske endringer i språkssystemet og dialekter i somali. Nasjonalt ID-senter (NID), som er et faglig sjølstendig forvaltningsorgan under politidirektoratet, har som oppgave å styrke utlendingsforvaltningas og politiets arbeid med å avklare identiteten til utlendinger som søker seg til, kommer til eller oppholder seg i riket. De skriver i sin rapport *Identitetsvurderinger i Somaliasaker* at:

Det er få skriftlige kilder som omhandler de somaliske dialektene på en samlet og tilgjengelig måte, og det er dessuten ikke utført noen systematiske feltstudier av de somaliske dialektene etter 1980-tallet. Verified³ tar i sine språkanalyser forbehold om dette i sine konklusjoner. Det kan stilles spørsmål om i hvilken grad vi kan legge vekt på språkanalysen, siden språkforskning i Somalia ikke er gjort på nærmere 30 år. (NID, 2013, s. 14)

Den andre måten språk ble brukt på i bevisbyrden i Mahamuds utvisnings sak, og som fikk oppmerksomhet i det offentlige ordskiftet om saken, var at Utlendingsnemnda (UNE) i tillegg til analysen av førstespråket valgte å legge vekt på at Mahamud fikk toppkarakter i *fransk* som fremmedspråk i norsk ungdomsskole. UNE mente at dette styrka konklusjonen om at han hadde opphav i Djibouti, altså i et land der fransk er administrasjonsspråk. Slik plasserer UNE Mahamud

² Eksempel på medieoppslag: <https://www.dagbladet.no/nyheter/staten-mener-spraktest-styrker-saken-mot-mahamud---latterlig-mener-professor/67330840>

³ Et svensk selskap som utfører språkanalyser og som på det tidspunktet var førsteleverandør av språkanalyser for UDI.

geografisk i et flerspråklig samfunn utafor Somalia, med grunnlag både i *mangel* på talemålstrekk fra Mogadishu, og med grunnlag i *kompetanse* i andre språk, nemlig at han i høy grad har oppfylt læringsmåla i grunnleggende fransk etter franskundervisning i norsk grunnskole (se f.eks. *Dagbladet*, 23.2.2017⁴, der Eva Thue Vold var ekspertkilde). Bruken av franskkompetanse som bevisbyrde er problematisk på to måter. For det første avhenger ei slik heimfesting på grunnlag av et samla flerspråklig repertoar, slik McNamara (2014, s. 96–97) beskriver, av innsikt i språklæringsbiografien til språkbrukeren: Har hen hatt mulighet til å lære seg administrasjons- og skolespråket i landet? Hvilke språk har hen hatt tilgang til, i hvilken grad og på hvilke måter? For det andre må en analyse av et flerspråklig repertoar ta høyde for at den som blir analysert, kan fortsette å lære seg nye språk også etter ei flukt (jf. uttalelsen fra Eva Thue Vold i medieomtalen av Mahamuds sak, over).

Mahamuds sak, og tilsvarende vurderinger av somalispråklige asylsøkere i Norge, kan slik illustrere de språkfaglige utfordringene med å trekke inn både dialektologisk bevismateriale og flerspråklig kompetanse som bevis for å fastslå geografisk opphav i asylsaker. Saken illustrerer også en avstand mellom juridisk praksis og sosiolingvistiske forståelser av forholdet mellom talespråk og identitet, og ulike vurderinger av hva som er sannsynlige utfall av språkendringsprosesser, språktilegnelse og språksosialisering hos språkbrukere på flukt og etter ankomst i Norge.

3 Språkprøver for permanent opphold og statsborgerskap

Etter å ha oppfylt ei rekke andre krav, kan innvandrere som bor fast i Norge, søke om permanent oppholdstillatelse, og etter ytterligere krav kan de også søke om norsk statsborgerskap. Sia 2017 har ett av disse krava til opphold og statsborgerskap vært at søkere mellom 18 og 67 år må dokumentere “gode nok” ferdigheter i norsk, samisk eller norsk tegnspråk. Til søknad om statsborgerskap i Norge må søkerne dokumentere kunnskaper om det norske samfunnet, ved å bestå ei prøve i samfunnskunnskap (enten *Statsborgerprøven* eller *Samfunnskunnskapsprøven på norsk*). Krava for statsborgerskap innebærer slik både et eksplisitt språkkrav og et implisitt språkkrav, fordi *Statsborgerprøven* og *Samfunnskunnskapsprøven* (som dokumenterer at søkeren har kunnskap om det norske samfunnet), må gjennomføres på norsk (jf. Rocca, Carlsen & Deygers, 2020).

Tilsvarende krav er i dag innført i de fleste europeiske land (Rocca, Carlsen & Deygers, 2020). De tre fastlandsskandinaviske landa har representert ytterpunkt i denne europeiske kravpolitikken: Danmark innførte tidlig Europas strengeste

⁴ <https://www.dagbladet.no/nyheter/sett-fra-et-faglig-stated-er-det-mye-som-skurrer-i-unes-argumentasjon/67327895>

språkkrav, med krav til nivå B2⁵ i alle fire delferdigheter (dvs. skriftlig produksjon, leseferdigheter, lytteforståelse og muntlige ferdigheter). Sverige skiller seg i dag ut i Europa ved å være ett av få land som ikke stiller krav om bestått språk- og samfunnskunnskapsprøve for statsborgerskap (denne svenske annerledesheten er rett nok også i endring, jf. Milani, Bauer, Carlson, Spehar & Brömssen, 2021). De norske krava har stått i en mellomposisjon på en skala mellom den svenske og den danske kravpolitikken, men skiller seg ut i europeisk sammenheng ved at det ble stilt krav til én delferdighet, men ikke andre.⁶ I 2017 i Norge blei kravet for permanent opphold satt til A1 muntlig⁷ (altså et begynnernivå i det felles europeiske rammeverket for språk, CEFR), og A2 muntlig⁸ (et noe høyere nivå) for statsborgerskap. I 2020 vedtok Stortinget å skjerpe språkkravet for statsborgerskap til B1 muntlig (se også Carlsen & Bugge, 2021).

3.1 Språkkrav for permanent opphold og statsborgerskap: formål, funksjon og konsekvenser

Språkanalysen for beskyttelse i asylsaker, diskutert i delkapittel 2, har et eksplisitt innvandringsregulerende formål. Språkprøvene for opphold og statsborgerskap har ikke nødvendigvis et slikt innvandringsregulerende mål fordi de regulerer statusen til personer som allerede er i Norge, og som potensielt skal bli værende i Norge resten av livet – med eller uten de rettighetene som permanent oppholdstillatelse eller statsborgerskap gir. Slik skaper språkkrava i dag først og fremst et juridisk skille mellom innbyggere i Norge ut fra hvilke målbare muntlige språkferdigheter de har. Noen ganger er imidlertid også et formål om å skremme bestemte grupper fra å komme til landet, gjennom å innføre språkkrav for opphold og statsborgerskap, eksplisitt uttrykt (jf. f.eks. innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug i 2015, referert i Carlsen & Bugge, 2021, s. 209), eller kravpolitikken kan ha ei slik avskrekking som skjult formål (Shohamy, 2007).

Krava for permanent opphold og statsborgerskap representerer reelle barrierer for mange innvandrere som bor i Norge. Sia innføringa har Statsborgerprøven hatt en strykandel på rundt 30 % (Tall fra Kompetanse Norge, 2020). Opplæringssentra rapporterer at både det eksplisitte og implisitte språkkravet fungerer ekskluderende på visse grupper, og at de særlig er et problem for personer med høg alder, personer med læringsvansker og traumer, og for personer med lite skolegang fra hjemlandet (jf. opprop fra 108 lærere i *Utdanningsnytt*, 16.6.2020).

⁵ B2 svarer til et høyere mellomnivå, og i Norge er dette språkkravet som stilles for opptak til høyere utdanning.

⁶ Rocca (mfl., 2020) viser at Norge og Luxemburg i 2018 var de eneste av de 40 europarådslanda som skilte mellom ferdighetsnivå i delferdigheter ved språkkrav til statsborgerskap, og som på denne måten unngikk å stille krav til lese- og skriveferdigheter.

⁷ Utlendingsloven § 62 første ledd bokstav d, Utlendingsforskriften § 11-9.

⁸ Statsborgerloven § 8, statsborgerforskriften § 4-4.

Den siste gruppa strever både på grunn av lav lese- og skrivekyndighet og utfordringer i opplæringa, og på grunn av lav testlitterasitet (altså manglende ferdigheter og erfaringer som er relevante for selve prøvesituasjonen, jf. Carlsen & Moe, 2019, s. 152 og 213).

Til forskjell fra kritikken mot LADO er det rimelig stor enighet om at den metodiske utforminga og gjennomføringa av de norske språkprøvene for permanent opphold og statsborgerskap holder faglig mål. De er for eksempel kvalitetsvurdert av ALTE *Association of Language Testers in Europe*, og har fått kvalitetsstempelen Q-mark⁹. Prøvene har likevel møtt stor faglig motstand i Norge, som de tilsvarende prøvene i andre land. Det er på grunn av måten resultatene blir brukt på (Bruzos, Erdocia & Kahn, 2018; Shohamy, 2007; Rocca, Carlsen & Deygers, 2020), de sosiale, juridiske og menneskerettslige konsekvensene prøveresultatene får for enkeltmennesker (Oers, 2014; Carlsen & Rocca, 2021) og det underliggende synet på statsborgerskap (Goodman, 2011), språk og språklæring (Rocca, Carlsen & Deygers, 2020). Fra testfaglig hold er også et viktig spørsmål hvilket ansvar prøveutviklerne har for å vurdere og protestere mot misbruk av prøvene (Carlsen & Rocca, 2021; jf. også Messick, 1989; 1995 sin definisjon av validitet i språkprøver, og videreføringa av denne definisjonen i Shohamy, 2001 og i McNamara & Ryan, 2011). I høringsrundene til den gradvise innføringa og skjerpinga av språkkrava i Norge, økte andelen negative høringssvar, og i høringa om skjerping av krav i 2019 uttrykte 92 % av høringssvara at de ikke støtta innskjerpinga til nivå B1 (Carlsen & Bugge, 2021, s. 207). Ingen språkfaglige miljø ved norske universitet eller høyskoler støtta forslaget om skjerping av språkkrav for statsborgerskap i høringsrunden i 2019. Norske språkvitenskapelige fagmiljø som advarte mot krava, var representert i høringssvara fra m.a. UiB, HVL, HINN og Språkrådet. De faglige advarslene i dreier seg både om et prinsipielt spørsmål om å stille kunnskaps- og språkkrav for grunnleggende demokratiske rettigheter, og (særlig i seinere høringssvar) spørsmålet om hvilket nivå det er formålstjenlig å kreve. Som eksempel på det siste konkluderer Språkrådet (2019) i sitt høringssvar med at:

I eit moderne, mangespråkleg samfunn må vi truleg akseptera at borgarane meistrar det samfunnsberande språket i ulik grad. [...] I høyringsnotatet står det at føremålet med å skjerpa kravet er å sikra at norske borgarar meistrar norsk godt nok til fullt ut å kunna ta del i norsk arbeids- og samfunnsliv, og å hindra utanforskap. Føremålet er det beste, men det er fare for at middelet motverkar det. Det å setja eit svært strengt språkkrav til dei som ønskjer norsk statsborgarskap, kan føra til utanforskap i staden. (Høringssvar fra Språkrådet, 12.11.2019)

⁹ <https://www.alte.org/Setting-Standards#:~:text=The%20ALTE%20Q-mark%20is%20a%20quality%20indicator%20which,standards%20of%20quality%20and%20excellence%20in%20their%20exams>

Hva som er rekna som et “godt nok” språknivå for opphold og statsborgerskap, varierer i de europeiske landa som har slike krav, fra grunnleggende muntlige språkferdigheter, til et preakademisk språknivå skriftlig og muntlig (Rocca, Carlsen & Deygers, 2020). Denne store variasjonen i hvilket nivå som kreves, bidrar til at f.eks. Böcker og Strik (2011, s. 182), Goodman (2011) og Goodman og Wright (2015) har konkludert med at språkkrava har ei *symbolsk* heller enn *funksjonell* rolle, at variasjonen i krava først og fremst gjenspeiler temperaturen i innvandringsdebatten (Khan & McNamara 2017, s. 454), eller at prøvene er forstått som at de måler *vilje* til integrering (van Avermaet & Gysen, 2009, s. 119).

3.2 Norsk tegnspråk og samisk

Et aspekt som har fått mindre plass i den norske diskusjonen om språkkrav for permanent opphold og statsborgerskap, er statusen til andre territorielle språk enn norsk i Norge. Dersom målet med språkkrava primært er å fremme integrering (og særlig deltaking i arbeidslivet, jf. begrunnelser for lovendringene, oppsummert i Carlsen & Bugge, 2021), kunne vi tenke oss at norsk tegnspråk og samisk var like viktig som norsk for den sosiale tilknytninga til henholdsvis døde prøvetakere og for nye borgere i samiskspråklige områder. Vilkåra for opplæring og prøveavlegging kan tyde på andre politiske prioriteringer. Det store flertallet av søkerne til permanent opphold og statsborgerskap avlegger språk- og kunnskapsprøver for permanent opphold og statsborgerskap på norsk. Søkere som kan dokumentere tilstrekkelig kompetanse i samisk, kan få fritak fra språkkravet i norsk, men både rammer for opplæring og prøveavvikling begrenser i praksis disse mulighetene. Kommunene har ei lovpålagt plikt til å gi språkopplæring i *norsk* til bosatte flyktninger, uavhengig av om flertallet av befolkninga i kommunen snakker et anna språk til daglig. Spørsmålet om rett til eller finansiering av opplæring i (nord-)samisk er reist flere ganger (jf. for eksempel brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2007), der Fylkesmannen i Finnmark fikk nei på spørsmål om å kunne tilby samiskopplæring i stedet for norskopplæring i visse kommuner, og forslag til Karasjok kommune om å stille krav om økonomisk støtte til språkopplæring i samisk før bosetting av flyktninger, 10. mars 2017). Flyktningkonsulent i Karasjok kommune, Alf Henry Somby Boine (personlig kommunikasjon, 5. august 2021) bekrefter at kommunene i samiske forvaltningsområder ikke har finansiering til samiskopplæring, og fortsatt følger departementets pålegg om å undervise bosatte flyktninger bare i norsk. Dette skal innebære at det nå bor flyktningfamilier i Karasjok der foreldra har valgt å sende ungene i samiskspråklige klasser og samiskspråklig barnehage, men der foreldra sjøl ikke har mulighet til å velge samisk foran (eller i tillegg til) norsk i introduksjonsprogrammet. Opplæringa får konsekvenser for prøvespråk og muligheter for dokumentasjon av språkferdigheter.

Mellom 5 og 10 kandidater tar språkprøva på norsk tegnspråk hvert år (Carlsen & Moe, 2019, s. 224). Norge var et av de første landa som utvikla denne typen prøver på et tegnspråk. Likevel indikerer det lave tallet at flertallet av kandidatene som er døve eller har sterkt nedsatt hørsel, ikke melder seg opp til prøva i det hele tatt, eller går opp til prøve i norsk talespråk og gjennomfører prøva ved f.eks. munnavlesning (her støtter jeg meg til personlig kommunikasjon med døv prøvetaker som har gått opp til norskprøve for hørende). Rammer for opplæring og bestått prøve i NTS innebærer egne utfordringer for døve innvandrere, og særlig døve flyktninger (Olsen, 2019), som vi ikke skal gå nærmere inn på her.

Også for samfunnskunnskapsprøva er norsk det dominerende prøvespråket. Statsborgerforskriftens § 4-5 gir unntak fra kravet om prøve i samfunnskunnskap for søkere som har standpunktkarakter i samfunnsfag etter norsk læreplan i grunnskole eller videregående, eller minst 10 studiepoeng i samfunnsfag fra norsk universitets- og høgskolenivå, og denne utdanninga kan i teorien være gjennomført på samisk. I praksis vil imidlertid dette kunne innebære at kravet til samfunnskunnskap gjennomført på samisk er høyere og mer omfattende enn kravet til den norskspråklige prøva.

Spørsmålet om samisk og norsk tegnspråk slik i praksis er en mindre farbar veg til rettigheter i Norge, aktualiserer kanskje også kritikken om at språkkrav for opphold og statsborgerskap viderefører og forsterker en enspråkligsideologi (Bruzos, Erdocia & Kahn, 2018), der både eldre og ny flerspråklighet forstås som politiske problem (Kahn, 2016).

4 Statens, nasjonens og språkets grenser

I denne artikkelen har jeg gitt en oversikt over to eksempel på endringer og innstramminger i norsk lovgivning og rettspraksis, der vurderinger av talemål og muntlig språkkompetanse nå danner juridisk grunnlag for innvandreres rett til asyl, opphold og statsborgerskap i Norge. Jeg har oppsummert noe av kritikken som har kommet fra språkfaglige miljø mot innføringene og implementeringene av endringene, og jeg har gitt noen eksempel på kritikk som er kommet mot den praktiske gjennomføringa av de språklige analysene og tolkinga av dem. Mye er fortsatt utforska i hvilke konsekvenser disse juridiske endringene har for enkeltmennesker og samfunn i Norge i dag, og i hvilke forhandlinger og fortolkninger som trer frem når de som settes til å forvalte lovverket, møter en kompleks språklig virkelighet.

Fellesnevner i de språkfaglige innvendingene mot de to eksempla gjelder grunnleggende språksyn og verdien som tillegges språk som objektivt mål på nasjonal, etnisk og geografisk tilhørighet og tilknytning. Endringene i lovgivning og rettspraksis synes å bygge på et historisk-ideologisk grunnlag som i dag har brei politisk og folkelig oppslutning, med ei forestilling om et statisk og

forutsigbart forhold mellom talespråk på den ene sida, og nasjonal, etnisk og stedlig tilhørighet på den andre sida. Heller (2008, s. 510) viser hvordan ulike greiner av språkvitenskapen i tidligere århundrer nettopp har bidratt til å skape en slik forståelse av språk og talespråklige varieteter som avgrensa og stedlig forankra, og at denne forståelsen var sentral i det vitenskapelige fundamentet for en nasjonalstatsideologi, og der “this historical context provides the backdrop for a preoccupation with community (and therefore with boundaries) and identity (who belongs and who doesn’t)”. Fra den norske konteksten beskriver Røyneland (2017, s. 94) at et dynamisk og pluralistisk syn på identitet og stedstilhørighet i moderne sosiologi og sociolingvistik også her skiller seg fra “den tradisjonelle dialektologiens forståelse av forholdet mellom språk, sted og individ, som ser ut til å være høyst levende blant folk flest”. Kritikken fra språkvitenskapelige fagmiljø mot språkanalysen for beskyttelse og mot innføringa av språkkrav for statsborgerskap tyder på en avstand i slike grunnleggende forståelser av språk, sted og tilhørighet, der nyere juridiske og politiske praksiser nå gjenspeiler utdaterte språksyn sett fra språkvitenskapelige ståsted. Eades mfl. (2003, s. 179) konkluderer for eksempel med at den australske bruken av LADO er “based on ‘folk views’ about the relation between language and nationality and ethnicity, rather than sound linguistic principles”, og Bruzos, Erdocia & Kahn (2018) konkluderer tilsvarende med at språkkrava for statsborgerskap i Spania representerer ei videreføring av tidligere tiders ideologiske forståelse av forholdet mellom språk og nasjon.

Der språkanalysen for beskyttelse kritiseres for å bygge på en enspråklighetsideologi (Maryns, 2005) og ei forestilling om et forutsigbart og statisk forhold mellom språk og tilhørighet til et opphavssted, blir språkprøvene for opphold og statsborgerskap kritisert for forestillinga om et forutsigbart forhold mellom språk og tilknytning til det nye hjemstedet og den nye staten (jf. Bruzos, Erdocia & Kahn, 2018 sin videreutvikling av Blommaert & Verschueren, 1998, sin “dogma of homogeneity”). På den ene sida retter kritikken seg mot et likhetstegn mellom en persons talemål og “tilhørighet” til et “språksamfunn” i opphavslandet, og på den andre sida mot likhetstegnet mellom en persons nye talemål, tilknytning og lojalitet til det nye landet. Vektlegginga av norsk språk på bekostning av samisk og norsk tegnspråk, gjenspeiler kanskje også en historisk ideologi om den énspråklige nasjonalstaten, eller i det minste at språk med gammel territoriell forankring og nåtidig juridisk vern i Norge, fortsatt blir tillagt ulik verdi.

I UDIs omtale av språkanalysen for beskyttelse framstilles analysen som en “en mulighet” for asylsøkere til å bevise identiteten sin ved å “vise tilhørighet til et bestemt språksamfunn” (UDI, 2011-023). Innafor ei ideologisk forståelsesramme der språk er forankra i geografiske steder, og der språket forener nasjonen, kan vi også se at språkkrav for permanent opphold og statsborgerskap kan framstilles som døråpnere for nye medlemmer. I tråd med Andersons (2015) beskrivelse av “tolerated citizens” kan vi da se for oss at nasjonen tåler at personer

bor i landet uten å kunne språket dersom de for eksempel som flyktninger har bevist at de har behov for beskyttelse, eller som arbeidsinnvandrere kan vise at de bidrar økonomisk. Men ei videre inkludering i nasjonens forestilte fellesskap (jf. Anderson, 1983) vil forutsette at man kan bevise at man også er en del av nasjonens språklige fellesskap. Denne tilnærminga fører imidlertid til at staten gir ulike rettigheter til innbyggerne i moderne flerspråklige land ut fra hvilken språkkompetanse de har eller har mulighet til å få dokumentert gjennom ei prøve, og det er en praksis som er beskrevet som vanskelig å forsvare fra test-etiske ståsted (se f.eks. Carlsen & Rocca, 2021).

Den språkvitenskapelige kritikken av språkanalysen for beskyttelse og språkkraava for opphold og statsborgerskap, reflekterer innsikter i at forholdet mellom språk og geografisk og nasjonal tilhørighet er komplekst. På det grunnlaget er det vanskelig fra språkvitenskapelig hold å forsvare at språklige testresultat brukes som objektive mål for å avgjøre om en språkbruker har eller mangler sosial tilhørighet og tilknytning til et bestemt språksamfunn eller en stat, og det blir vanskelig å forsvare at språkanalyser og språkprøver kan brukes som objektive mål på tidligere språksosialisering i opprinnelseslandet eller tilhørighet og lojalitet til mottakerlandet. Slik vi har sett i de to eksempla i denne artikkelen, har dette bidratt til en vedvarende avstand i grunnleggende forståelser mellom språkvitere på den ene sida, og politiske beslutningstakere og forvaltningsapparat på den andre sida, fra 1990-tallet og fram til i dag.

Referanser

- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Anderson, B. (2015). Immigration and the worker citizen. I B. Anderson & V. Hughes (red.), *Citizenship and its Others* (s. 41–57). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137435088_5
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2007, 27. november). Samiskopplæring istedenfor norskopplæring. Svar på e-post fra Fylkesmannen i Finnmark. Henta fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/aid/publikasjoner/lover_og_regler/2009/179547115-13-200600186-6.pdf
- Arends, J., Blommaert, J., Corcodan, C., Dikker, S., Eades, D., Finney, M. A., Fraser, H., Hyltenstam, K., Jacquement, M., Kamarah, S. U., Maryns, K., McNamara, T., Ngom, F., Patrick, P. L., Piller, I., De Rooij, V., Siegel, J., Singler, J. V., & Verrips, M. (Language and National Origin Group). (2004). Guidelines for the use of language analysis in relation to question of national origin in refugee cases. *The International Journal of Speech, Language and the Law*, 11(2), 261–266. <https://doi.org/10.1558/ijsl.v11i2.261>

- Avermaet, P. Van & Gysen, S. (2009). One nation, two policies: Language requirements for citizenship and integration in Belgium. I G. Extra, M. Spotti & P. Van Avermaet (red.), *Language Testing, Migration and Citizenship: Cross-National Perspectives* (s. 107–124). London: Continuum.
- Auer, P., (2013). The geography of language: Steps toward a new approach. *FRAGL 16*, 1–39. Henta fra: <http://portal.uni-freiburg.de/sdd/fragl/2013.16>
- Baltisberger, E. & Hubbuch, P. (2010). LADO with specialized linguists – The development of LINGUA’s working method. I K. Zwaan, M. Verrips & P. Muyskens (red.), *Language and Origin: The Role of Language in European Asylum Procedures* (s. 9–20). Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Blommaert, J. & Verschueren, J. (1998). The role of language in European nationalist ideologies. *Pragmatics*, 2, 335–375.
<https://doi.org/10.1075/prag.2.3.13blo>
- Bruzos, A., Erdocia, I. & Kahn, K. (2018). The path to naturalization in Spain: Old ideologies, new language testing regimes and the problem of test use. *Language Policy*, 17, 419–441. <https://doi.org/10.1007/s10993-017-9452-4>
- Böcker, A. & Strik, T. (2011). Language and knowledge tests for permanent residence rights: Help or hindrance for integration? *European Journal of Migration and Law*, 13, 157–184.
<https://doi.org/10.1163/157181611X571268>
- Carlsen, C.H. & Bugge, E. (2021). Språkkrav for statsborgerskap og hvordan de begrunnes. I M. Monsen & V. Pájaro (red.), *Andrespråkslæring hos vaksne* (s. 191–216). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Carlsen, C.H. & Moe, E. (2019). *Vurdering av språkferdigheter*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Carlsen, C.H. & Rocca, L. (2021). Language test misuse, *Language Assessment Quarterly*. <https://doi.org/10.1080/15434303.2021.1947288>
- Chambers, J.K. & Trudgill, P. (1980). *Dialectology*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511805103>
- Cornips, L. & de Rooij, V.A. (red.). (2018). *The Sociolinguistics of Place and Belonging: Perspectives from the Margins*. Amsterdam: John Benjamins.
<https://doi.org/10.1075/impact.45>
- Eades, D. (2010). Guidelines from linguists for LADO. I K. Zwaan, M. Verrips & P. Muyskens (red.), *Language and Origin: The Role of Language in European Asylum Procedures* (s. 35–42). Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Eades, D., Fraser, H., Siegel, J., McNamara, T. & Baker, B. (2003). Linguistic identification in the determination of nationality: A preliminary report. *Language Policy*, 2(2), 179–199. <https://doi.org/10.1023/A:1024640612273>
- Goodman, S.W. (2011). Controlling immigration through language and country knowledge requirements. *West European Politics*, 34(2), 235–255.
<https://doi.org/10.1080/01402382.2011.546569>

- Goodman, S.W. & Wright, M. (2015). Does mandatory integration matter? Effects of civic requirements on immigrant socio-economic and political outcomes, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(12), 1885–1908. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1042434>
- Heller, M. (2008). Language and the nation-state: Challenges to sociolinguistic theory and practice. *Journal of Sociolinguistics*, 12(4), 504–524. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9841.2008.00373.x>
- Kerswill, P. (2006). Migration and language. I K. Mattheier, U. Ammon & P. Trudgill (red.): *Sociolinguistics/Soziolinguistik. An International Handbook of the Science of Language and Society* (s. 2271–2285). Berlin: De Gruyter.
- Khan, K. (2016). Citizenship, securitization and suspicion in UK ESOL policy. I K. Arnaut, M.S. Karrebæk, M. Spotti & J. Blommaert (red.), *Engaging Superdiversity: Recombining Spaces, Times and Language Practices* (s. 202–320). <https://doi.org/10.21832/9781783096800>
- Khan, K. & McNamara, T. (2017). Citizenship, immigration laws, and language. I S. Canagarajah (red.), *The Routledge Handbook of Migration and Language*, (s. 451–467). Abingdon: Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315754512>
- Kjelaas, I. (2016). Asylintervjuet med enslige mindreårige asylsøkere – en utfordrende samtale. *Barn*, 2, 71–82.
- Le Page, R.B. & Tabouret-Keller, A. (1985). *Acts of Identity: Creole-Based Approaches to Language and Ethnicity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Maryns, K. (2005). Monolingual language ideologies and code choice in the Belgian asylum procedure. *Language and Communication*, 25(3), 299–314. <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2005.03.009>
- McNamara, T. (2005). 21st century shibboleth: Language tests, identity and intergroup conflict. *Language Policy*, 4(4), 351–370. <https://doi.org/10.1007/s10993-005-2886-0>
- McNamara, T. (2014). The promise and threat of the shibboleth: Linguistic representation of asylum seekers. I D.H. Rellstab & C. Schlote (red.), *Representations of war, migration and refugeehood* (s. 93–104). <https://doi.org/10.4324/9781315884370>
- McNamara, T. (2020). The anti-shibboleth: The traumatic character of the shibboleth as silence. *Applied Linguistics*, 41(3), 334–351. <https://doi.org/10.1093/applin/amaa007>
- McNamara, T. & Ryan, K. (2011). Fairness versus justice in language testing. *Language Assessment Quarterly*, 8(2), 161–178. <https://doi.org/10.1080/15434303.2011.565438>
- McNamara, T., Verrips, M. & van den Hazelkamp, C. (2010). LADO, validity and language testing. I K. Zwaan, M. Verrips & P. Muyskens (red.),

- Language and Origin: The Role of Language in European Asylum Procedures* (s. 61–72). Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Messick, S. (1989). Validity. I R.L. Linn (red.), *Educational Measurement* (s. 13–104). New York: Macmillan.
- Messick, S. (1995). Validity of psychological assessment: Validation of inferences from persons' responses and performances as scientific inquiry into score meaning. *American Psychologist*, 50(9), 741–749.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.50.9.741>
- Milani, T., Bauer, S., Carlson, M., Spehar, A. & von Brömssen, K. (2021). Citizenship as status, habitus and acts: Language requirements and civic orientation in Sweden. *Citizenship Studies*, 25(6), 756–772.
<https://doi.org/10.1080/13621025.2021.1968698>
- Nasjonalt ID-senter. (2013). *Identitetsvurderinger i Somaliasaker*. Henta fra: https://www.nidsenter.no/globalassets/dokumenter/publikasjoner/nid-rapporter/somaliarapporten_off.pdf
- Olsen, E. T. (2019, 12. desember). Døve flyktninger vil rammes urimelig hardt av nye språkkrav. *Forskersonen.no, kronikk*. Henta fra: <https://forskersonen.no/kronikk-meninger-sprak-og-samfunn/dove-flyktninger-vil-rammes-urimelig-hardt-av-nye-sprakkrav/1606359>
- Omar, Y.S. (2016). Identity and sense of belonging of young Somali men in a Western context: Case studies from Melbourne and Minneapolis. *Bildhaan: An International Journal of Somali Studies*, 16, 65–79.
<https://digitalcommons.macalester.edu/bildhaan/vol16/iss1/11/>
- Oers, R. van (2014). *Deserving Citizenship: Citizenship Tests in Germany, the Netherlands and the United Kingdom*. Leiden: M. Nijhoff.
<https://doi.org/10.1163/9789004251076>
- Ommeren, R. van (2016). *Den flerstemmige språkbrukeren. En sosiolingvistisk studie av norske bidialektale* (Doktoravhandling), NTNU, Trondheim.
- Patrick, P.L. (2012). Language analysis for determination of origin. Objective evidence for refugee status determination. I L.M. Tiersma & P.M. Solan (red.), *The Oxford Handbook of Language and Law* (s. 533–546). Oxford: Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199572120.013.0039>
- Rheindorf, M. & Wodak, R. (red.) (2020). *Sociolinguistic Perspectives on Migration Control: Language Policy, Identity and Belonging*. Bristol: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781788924689>
- Rocca, L., Carlsen, C.H. & Deygers, B. (2020). *Linguistic Integration of Adult Migrants: Requirements and Learning Opportunities*. Strasbourg: Council of Europe Publication.
- Røyneland, U. (2017). Hva skal til for å høres ut som du hører til? Forestillinger om dialektale identiteter i det senmoderne Norge. I J.-O. Östman, C. Sandström, P. Gustavsson & L. Södergård (red.), *Ideologi, identitet,*

- intervention. Nordisk dialektologi* 10, (s. 91–107). Helsingfors: Nordica vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet. <http://hdl.handle.net/10138/224299>
- Schmid, M.S. (2019). Language attrition as a problem for LADO. I P.L. Patrick, M.S. Schmid & K. Zwaan (red.), *Language Analysis for the Determination of Origin: Current Perspectives and New Directions* (s. 155–165). Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-79003-9>
- Shohamy, E. (2001). *The Power of Tests: A Critical Perspective on the Uses of Language Tests*. Harlow: Pearson. <https://doi.org/10.4324/9781315837970>
- Shohamy, E. (2007). Language tests as language policy tools. *Assessment in Education*, 14, 117–130. <https://doi.org/10.1080/09695940701272948>
- Språkrådet. (2019). *Høyringsfråsegn om framlegg til lov om integrering og framlegg til endringar i lov om norsk statsborgerskap*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/22ac3eaeb60e4cc193e0ec7d684fb22a/sprakradet.pdf?uid=Språkrådet>
- Utdanningsnytt [opprop fra «108 ansatte ved forskjellige deler av norsk-opplæringen»]. (2020, 16. juni). Urealistiske språkkrav til statsborgerskap bør fjernes. *Utdanningsnytt.no, kronikk*. Henta fra: <https://www.utdanningsnytt.no/norskopplaering-sprakkrav-statsborgerskap/urealistiske-sprakkrav-til-statsborgerskap-bor-fjernes/246811>
- Utlendingsdirektoratet. (2011). *Språkanalyse ved søknad om beskyttelse* (2011-023). Henta fra: https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2011-023/#4.5.3.4.5.3_Gjennomf%C3%B8ring_av_spr%C3%A5kan
- Utlendingsdirektoratet. (2011). *Technical Specifications for Language Analysis for the Norwegian Immigration Administration* (2011-023V2). Henta fra: <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2011-023/udi-2011-023v2/>
- Zwaan, K., Verrips, M. & Muyskens, P. (red.), *Language and Origin. The Role of Language in European Asylum Procedures*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.

English title and abstract

Spoken language, identity and belonging: Sociolinguistic perspectives on LADO tests and language requirements for permanent residence and citizenship in Norway

During the 2010s, a series of changes were introduced in Norwegian legislation and case law, in which the assessments of spoken language competence are used as legal evidence or documentation in the questions of immigrants' rights to asylum, residence and citizenship in Norway. This paper highlights two such examples: *Language analysis in connection with application for protection*, which is used to assess the origin of asylum seekers, and the introduction of *language requirements for permanent residence and citizenship*, where immigrants living permanently in Norway are now required to document oral language skills at a certain level in order to obtain a number of legal and democratic rights. The article provides an overview of the criticisms of these two examples from various fields of linguistics and applied linguistics and shows how the examples have been criticized, both in academic literature and public debate, of reflecting decision-makers' outdated views about linguistic variation and change, language acquisition and belonging, and outdated views about the relation between language, nation, ethnicity and geographical space.

Keywords: migration tests, LADO, asylum, language requirements for citizenship, language ideology, nationalism

Edit Bugge
Professor

Institutt for språk, litteratur, matematikk og tolking
Høgskulen på Vestlandet
edit.bugge@hvl.no